

№14 Дәріс. Big Data және Stream Processing технологиялары (Kafka, Spark Streaming, Flink)

Дәріскер: Даркенбаев Д.К. PhD, қауымдастырылған профессор

Дәріс мақсаты

Big Data және ағындық деректерді өңдеу (stream processing) концепцияларын түсіндіру

Kafka, Spark Streaming және Apache Flink технологияларының архитектурасы, мүмкіндіктері және қолданылу салаларын талқылау.

Кілт сөздер

Big Data

Stream Processing

Apache Kafka

Spark Streaming

Apache Flink

batch processing

real-time analytics

event processing

distributed computing

Дәрістің жоспары

01

Кіріспе: Big Data ұғымы

02

Big Data-ның
сипаттамалары (3V/5V)

03

Stream Processing vs Batch
Processing

04

Kafka архитектурасы және жұмыс
принципі

05

Spark Streaming технологиясы

01

Apache Flink жүйесі

02

Қолдану салалары

03

Қорытынды

04

Бақылау сұрақтары

05

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Кіріспе

Big Data — көлемі өте үлкен, құрылымы әртүрлі және жылдам өзгертін деректер жиыны.

Дәстүрлі жүйелер мұндай деректерді өңдей алмайды, сондықтан арнайы үлестірілген деректер платформалары қолданылады.

1. Big Data сипаттамалары

Классикалық 3V моделі:

Volume	Үлкен көлем (терабайт – петабайт)
Velocity	Жоғары жылдамдықта келетін деректер
Variety	Түрлі форматтар: мәтін, видео, сенсор деректері

Кеңейтілген 5V моделі:

Veracity	Деректердің сенімділігі
Value	Деректерден құн (аналитика, шешім қолдау)

1. Stream Processing vs Batch Processing

Салыстыру

Мақсаты	Үлкен деректерді пакеттік өңдеу	Нақты уақыттағы деректерді өңдеу
Уақыт талабына	Минут/сағат/күн	Миллисекунд/секунд
Мысал	Hadoop	Kafka + Flink/Spark Streaming

Мысал:

• YouTube статистикасы — stream processing

• Журнал логтарын талдау — batch

1. Apache Kafka

Kafka — үлкен ағындық деректерді буферлеу, сақтау және жеткізу үшін қолданылатын messaging платформасы.

Kafka архитектурасы

Producer	Деректерді жібереді
Consumer	Деректерді оқиды
Broker	Kafka сервері
Topic	Хабарламалар логикалық арнасы

Ерекшеліктері:

- Жоғары өткізу қабілеті
- Үлкен көлемді stream деректерді өңдеу
- Fault tolerance және replication
- Real-time messaging

Қолдану мысалдары

- Банктік транзакциялар мониторингі
- IoT сенсор деректері
- Clickstream (веб қолданушы әрекеті)

1. Spark Streaming

Apache Spark Streaming — деректерді микроблоктар түрінде өңдейтін real-time жүйе.

Артықшылықтары:

- Micro-batch моделі (тұрақты, тез)
- MLlib арқылы машиналық оқыту мүмкіндігі
- Fault tolerance
- Ядросында Spark Engine → жоғары өнімділік

Мысал қолдану:

- Нақты уақыттағы лог-аналитика
- Желілік шабуылдарды анықтау (IDS)
- Тікелей dashboard аналитика

1. Apache Flink

Apache Flink — нақты real-time stream engine, event-time processing және low-latency қолдвйды.

Артықшылықтары

True streaming	Нақты event time
Low latency	Миллисекунд деңгей
Stateful stream processing	Жай-күй сақтау
Exactly-once guarantee	Қателерден қорғау

Flink vs Spark

Механизм	Micro-batch	True streaming
Кешігу	100ms–секунд	миллисекунд
Нақты уақыт	Жақсы	Керемет

1. Қолдану салалары

Банкинг

Алаяқтықты анықтау (fraud detection)

IoT

Сенсор деректерін өңдеу

Көлік

Навигация, жол қозғалысын басқару

Интернет-маркетинг

Реал-тайм ұсыныстар жүйесі

Киберқауіпсіздік

Атака детекциясы

Телеком

Трафик талдау

1. Қорытынды

Big Data мен Stream Processing технологиялары қазіргі цифрлық әлемнің жүрегі.

Kafka, Spark Streaming және Flink сияқты жүйелер нақты уақыт аналитикасын іске асыруға мүмкіндік береді.

Тиімді қолдану арқылы ұйымдар:

жедел шешімдер қабылдайды

операциялық тиімділікті арттырады

тәуекелдер мен алаяқтықтың алдын алады

1. Бақылау сұрақтары

- 1 Big Data ұғымы қандай ерекшеліктерге ие?
- 2 Batch және Stream өңдеу айырмашылығы қандай?
- 3 Kafka архитектурасының негізгі элементтері?
- 4 Spark Streaming қалай жұмыс істейді?
- 5 Flink-тің Spark-тан артықшылығы неде?
- 6 Ағындық деректер қандай салаларда қолданылады?

1. Пайдаланылған әдебиеттер

- Marz N., Warren J. Big Data: Principles and best practices.
- Kreps J. Kafka: The Definitive Guide. O'Reilly.
- Karau H. Learning Spark. O'Reilly.
- Tzoumas K., Streaming Systems with Apache Flink.
- Apache Documentation: Kafka, Spark, Flink official docs.
- MIT Big Data & Real-Time Analytics Lecture Notes.